

ORZECZNICTWO TRYBUNAŁU KONSTYTUCYJNEGO ZBIÓR URZĘDOWY

Seria B

Warszawa, dnia 1 lipca 2024 r.

Pozycja 184

POSTANOWIENIE

z dnia 27 marca 2024 r.

Sygn. akt Ts 305/21

Trybunał Konstytucyjny w składzie:

Mariusz Muszyński,

po wstępnym rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym skargi konstytucyjnej A.B. o zbadanie zgodności:

art. 81 w związku z art. 88 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. Nr 89, poz. 555, ze zm.) w zakresie, w jakim „nie zawierają możliwości zaskarżenia orzeczenia Sądu wydanego w trybie art. 81 § 2 k.p.k. – w związku z wnioskiem skarżącego na podstawie art. 87 § 1 k.p.k. – o odmowie zmiany pełnomocnika ustanowionego z urzędu”, z art. 78, art. 176 ust. 1, art. 77 ust. 2 i art. 42 ust. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej,

p o s t a n a w i a:

nadać skardze konstytucyjnej dalszy bieg.

UZASADNIENIE

1. W skardze konstytucyjnej wniesionej do Trybunału Konstytucyjnego 15 grudnia 2021 r. (data nadania) A.B. (dalej: skarżący), reprezentowany przez pełnomocnika z urzędu, wystąpił z żądaniem przytoczonym w komparycji niniejszego postanowienia.

2. Skarga konstytucyjna została wniesiona na tle następującego stanu faktycznego.

Referendarz sądowy w Sądzie Rejonowym w W. zarządzeniem z 16 grudnia 2020 r. (sygn. akt [...]) wyznaczył dla skarżącego pełnomocnika z urzędu do sporządzenia i złożenia wniosku o podjęcie na nowo prawomocnie umorzonego dochodzenia w sprawie o przywłaszczenie mienia stanowiącego własność skarżącego.

Skarżący złożył wniosek o zmianę wyznaczonego adwokata z powodu negatywnej oceny kompetencji tego pełnomocnika i sposobu prowadzenia przez niego sprawy.

Referendarz sądowy zarządzeniem z 16 lipca 2021 r. (sygn. akt [...]) odmówił uwzględnienia wniosku skarżącego. Skarżący wniósł sprzeciw od tego orzeczenia, wobec czego utraciło ono moc.

Sędzia Sądu Rejonowego w W. zarządzeniem z 31 sierpnia 2021 r. (sygn. akt [...]) nie uwzględnił wniosku skarżącego o zmianę pełnomocnika z urzędu, wskazując, że wyznaczony adwokat nawiązał kontakt ze skarżącym, zapoznał się z aktami sprawy i nie znalazł podstaw

do złożenia oczekiwanego przez skarżącego wniosku o podjęcie na nowo umorzonego postępowania.

3. W uzasadnieniu skargi skarżący wskazał, że zarządzenie sądu w sprawie odmowy zmiany pełnomocnika z urzędu do złożenia wniosku o podjęcie na nowo prawomocnie umorzonego dochodzenia nie podlega zaskarżeniu w drodze zwykłych środków odwoławczych. Przepisy kodeksu postępowania karnego nie przewidują bowiem odpowiedniego mechanizmu zaskarżenia (por. s. 2 skargi).

Rozwiązanie to narusza prawo skarżącego do rozpatrzenia jego wniosku przez co najmniej dwie instancje. Skarżący zauważył w tym kontekście, że prawo do dwuinstancyjnego postępowania nie ogranicza się wyłącznie do głównego nurtu postępowania, lecz obejmuje także kwestie wpaddingowe (jeżeli dotyczą praw i obowiązków podmiotów prawa). Nie można twierdzić, że zostało ono zrealizowane przez wydanie orzeczenia w sprawie także przez referendarza sądowego, ponieważ na skutek złożonego przez skarżącego sprzeciwu orzeczenie to utraciło swoją moc („co w konsekwencji oznacza brak tegoż orzeczenia” – s. 3 skargi).

Brak możliwości zaskarżenia narusza zasadę sprawiedliwości proceduralnej (której elementem jest prawo do zaskarżenia decyzji organu pierwszej instancji) oraz pozbawia skarżącego prawa do dochodzenia swoich praw na drodze sądowej i rozpoznania jego sprawy przez niezawisły sąd (s. 3 skargi). W konsekwencji doszło również do naruszenia prawa skarżącego do obrony, ponieważ nieuwzględnienie wniosku o zmianę pełnomocnika nie podlegało kontroli instancyjnej (s. 4 skargi).

W końcowej części uzasadnienia skargi skarżący podkreślił, że nie podzielał ustaleń sądu w swojej sprawie, jednak ze względu na niedopuszczalność zaskarżenia wydanego orzeczenia nie miał możliwości polemiki i przedstawienia argumentów popierających jego stanowisko przed sądem drugiej instancji (s. 5 skargi).

4. Prezes Trybunału Konstytucyjnego w zarządzeniu z 3 lutego 2022 r. wezwał skarżącego do udokumentowania daty złożenia wniosku o ustanowienie pełnomocnika z urzędu do wniesienia skargi konstytucyjnej.

Skarżący odpowiedział na powyższe zarządzenie w piśmie z 2 marca 2022 r. (data nadania).

5. Zarządzeniem sędziego Trybunału Konstytucyjnego z 7 marca 2023 r. skarżący został wezwany do usunięcia braków formalnych skargi przez doręczenie odpisu lub kopii poświadczonej z oryginałem zarządzenia referendarza sądowego w Sądzie Rejonowym w W. z 16 grudnia 2020 r. (sygn. akt [...]).

Skarżący wykonał powyższe zarządzenie w piśmie z 17 marca 2023 r. (data nadania).

Trybunał Konstytucyjny zważył, co następuje:

1. Zgodnie z art. 61 ust. 1 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (Dz. U. z 2019 r. poz. 2393; dalej: u.o.t.p.TK) skarga konstytucyjna podlega wstępnemu rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym, podczas którego Trybunał bada, czy odpowiada ona określonym przez prawo wymogom.

2. W skardze konstytucyjnej jako przedmiot zaskarżenia wskazano art. 81 w związku z art. 88 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. Nr 89, poz. 555, ze zm.; obecnie: Dz. U. z 2024 r. poz. 37, ze zm.; dalej: k.p.k.) w zakresie, w jakim „nie zawierają możliwości zaskarżenia orzeczenia Sądu wydanego w trybie art. 81 § 2 k.p.k.

w związku z wnioskiem skarżącego na podstawie art. 87 § 1 k.p.k. – o odmowie zmiany pełnomocnika ustanowionego z urzędu”.

Kwestionowane przepisy brzmią następująco:

Art. 81 k.p.k.:

„§ 1. Jeżeli w sytuacji określonej w art. 78 § 1 lub 1a, art. 79 § 1 i 2 oraz art. 80 oskarżony nie ma obrońcy z wyboru, prezes lub referendarz sądowy sądu właściwego do rozpoznania sprawy wyznacza mu obrońcę z urzędu.

§ 1a. Na zarządzenie prezesa sądu o odmowie wyznaczenia obrońcy przysługuje zażalenie do sądu właściwego do rozpoznania sprawy, a na postanowienie sądu o odmowie wyznaczenia obrońcy – zażalenie do innego równorzędnego składu tego sądu.

§ 1b. Ponowny wniosek o wyznaczenie obrońcy, oparty na tych samych okolicznościach, pozostawia się bez rozpoznania.

§ 2. Na uzasadniony wniosek oskarżonego lub jego obrońcy prezes lub referendarz sądowy sądu właściwego do rozpoznania sprawy może wyznaczyć nowego obrońcę w miejsce dotychczasowego”.

Art. 88 k.p.k.:

„§ 1. Pełnomocnikiem może być adwokat, radca prawny lub radca Prokuraturii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej. Pełnomocnika z urzędu wyznacza prezes lub referendarz sądowy sądu właściwego do rozpoznania sprawy. Do pełnomocnika stosuje się odpowiednio przepisy art. 77, art. 78, art. 81 § 1a-2, art. 81a § 1-3, art. 83, art. 84, art. 86 § 2 oraz przepisy wydane na podstawie art. 81a § 4.

§ 2. Na zasadach określonych w odrębnej ustawie czynności zastępstwa wykonuje Prokuratura Generalna Rzeczypospolitej Polskiej”.

Jako wzorce kontroli skarżący wskazał art. 78, art. 176 ust. 1, art. 77 ust. 2 i art. 42 ust. 2 Konstytucji.

Skarga konstytucyjna została wniesiona na tle sprawy zakończonej zarządzeniem sędziego Sądu Rejonowego w W. z 31 sierpnia 2021 r. (sygn. akt [...]); dalej: zarządzenie z 31 sierpnia 2021 r.).

3. Trybunał stwierdza, że analizowana skarga spełnia wymogi formalne, albowiem:

– została sporządzona w imieniu skarżącego przez radcę prawnego (art. 44 ust. 1 u.o.t.p.TK);

– skarżący wyczerpał drogę prawną (art. 77 ust. 1 u.o.t.p.TK), ponieważ zarządzenie z 31 sierpnia 2021 r. jest prawomocne i nie przysługują od niego żadne zwykłe środki zaskarżenia;

– dochowano ustawowego terminu wniesienia skargi konstytucyjnej (art. 77 ust. 1 u.o.t.p.TK): odpis wymienionego wyżej zarządzenia został doręczony skarżącemu 10 września 2021 r., 13 września 2021 r. złożył on w administracji zakładu karnego wniosek o ustanowienie pełnomocnika z urzędu w celu wniesienia skargi konstytucyjnej, rozstrzygnięcie właściwego organu samorządu zawodowego zostało doręczone wyznaczonemu radcy prawnemu 19 listopada 2021 r., a skarga konstytucyjna została wniesiona 15 grudnia 2021 r. (data nadania);

– określony został przedmiot kontroli (art. 53 ust. 1 pkt 1 u.o.t.p.TK);

– wskazano, które konstytucyjne prawa i wolności oraz w jaki sposób – zdaniem skarżącego – zostały naruszone (art. 53 ust. 1 pkt 2 u.o.t.p.TK);

– przedstawiono uzasadnienie sformułowanych przez skarżącego zarzutów oraz stan faktyczny (art. 53 ust. 1 pkt 3 i 4 u.o.t.p.TK);

– skarga zawiera informacje dotyczące wniesienia nadzwyczajnego środka zaskarżenia oraz wymagane załączniki (art. 53 ust. 1 pkt 5 i 6 oraz ust. 2 u.o.t.p.TK);

– sformułowane przez skarżącego zarzuty nie są oczywiście bezzasadne w rozumieniu art. 61 ust. 4 pkt 3 u.o.t.p.TK.

W tym stanie rzeczy Trybunał Konstytucyjny postanowił jak w sentencji.